НЕЗАВИСИМ НАЦИОНАЛЕН СЕДМИЧНИК

НОВА ЗОРА®

www.novazora.net

www.zora-news.com

Г.С. Раковски: Любовта към Отечеството превъзходи сичките световни добрини

ВТОРНИК, 3 ЮЛИ 2018 г. ЦЕНА 1 ЛВ. СОФИЯ ГОДИНА XXI (XXVIII) БРОЙ 27

ВЕКТОРЪТ НА НАДЕЖДАТА И СВЕТЛИНАТА

• УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ ЧРЕЗ ЛОГИКАТА НА ПОНЯТИЯТА

Доц. д-р Михаил МАЛЕЕВ

През 2017 година се изпълниха кръгли годишнини от три знаменателни събития в съвременната ни история – 25 години от Срещата на върха в Рио де Жанейро за „Околна среда и развитие“, която даде старт на политически решения, въведе и дефинира понятието Устойчиво развитие /У.Р./ и прие редица основни документи по въпроса; 45 години от първия доклад за Римския клуб „Границите на растежа“, който катализира международната общност да търси изход от глобалните проблеми, водещи до бъдеща гибел на човешката цивилизация; 35 години от публикуването на доклада на Комисията Брундтлант „Нашето общо бъдеще“, който се оценява като библия на У.Р. Разнообразните и многобройни средства за масово осведомяване в България не отделиха никакво внимание на трите годишнини на събитията, от които се очакваше отчет за изпълнението на приетите решения и анализ и програма за бъдеща работа.

На стр. 2

• 105 години от героичната гибел край Дойран на ген. Константин Каварналиев

На стр. 10

ЛИЧНАТА ИСТОРИЯ НА ПРОФЕСОР РИЧАРД УЛФ

Ричард Улф е американски икономист, известен с трудовете си върху теорията на Карл Маркс, икономическата методология и класовия анализ. Професор по икономика, преподавател в Масачузетския университет в Амхърст от 1973 до 2008 г.

Ще ви разкажа моята история, защото е най-добрият пример, който мога да ви дам.

Още в гимназията се заинтересувах какво не му е наред на капитализма. Роден съм в Йънгстаун, Охайо, така че съм си американец отвсякъде. Е, в началото не бях нюйоркчанин. Но пък и родителите ми бяха имигранти от Европа. Така че съм хем от Охайо, хем наполовина от Франция, хем и наполовина от Германия. Преместихме се на източното крайбрежие, когато бях на 5 години. Баща ми получи работа в Ню Йорк и заживяхме в град Ню Рошел. На около половин час оттук. Като имигранти родителите ми не са знаели много за САЩ. Казали им, че е невъзможно да се отглежда дете в Ню Йорк, защото е много опасно. Глупост е, но те не са били наясно и са се уплашили. Затова се установили в Уестчестър и аз пораснах в предградията.

На стр. 6

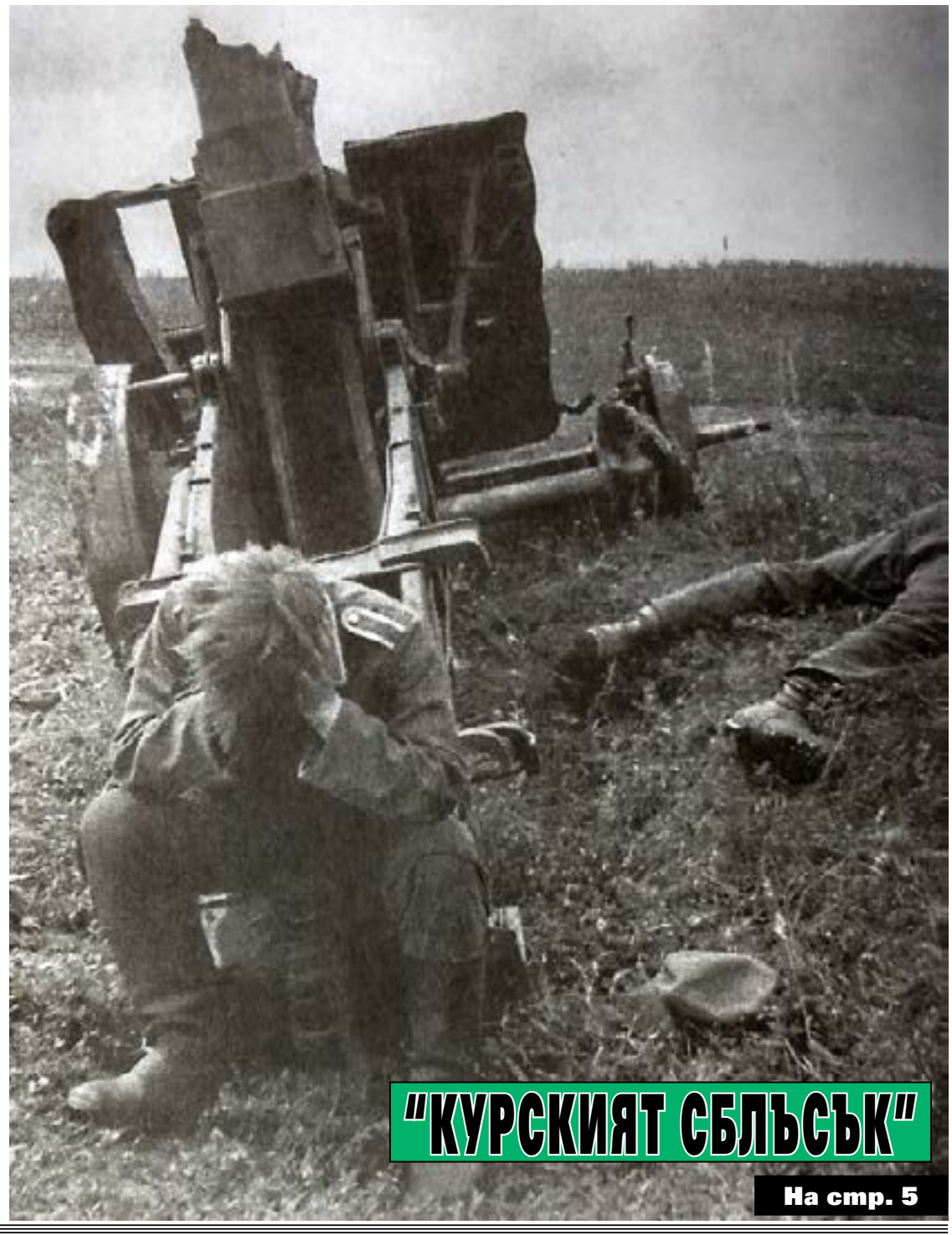

"КУРСКИЯТ СБЛЪСЪК"

На стр. 5

ВЕКТОРЪТ НА НАДЕЖДАТА И СВЕТЛИНАТА

От стр. 1

В предизборните програми и речи на партии и отделни личности през последните години у нас понятието устойчиво развитие или съвсем отсъстваше, или се мяркаше като модно заклинание без разглеждане на мястото му в съвременния свят и България.Тези песимистични изводи се отнасят не само за България, на и за мнозинството от страните в света.

В стратегическите прогнози за развитие до 2050 г. на мозъчни центрове и световни банки това понятие липсва. Оперира се с темпове на растеж и държавите се подреждат по брутен вътрешен продукт.

Какво се беше случило?

Всички си спомняме възторга, с който бяха посрещнати на времето споменатите събития. Научните основи на светлото бъдеще /Границите на растежа/ с техните дванадесет компютърни модела и развитата в "СВЯТ-3" уникална програма за системно моделиране на проф. Джей Форестър , библията на новото справедливо общество /"Нашето общо бъдеще"/, политическите решения, конвенции, декларация и план за действие – първи практически крачки по дългия път за осъществяване не вековната мечта на хората.

Множество са възможните правилни отговори, но безспорен е един – **обществото духовно не и израснало до осъществяването на идеята за У.Р.,** самата тя не се разбира в цялата и многопланоност и дълбочина, самото понятие „развитие" с множеството смислови значения се смесва с понятието „растеж". **Целенасочено игнориране и информационно затъмнение поради продължаващото развитие в противоположна посока формулирано във Вашингтонския консенсус и Харвардския проект, неприемливата цена, която богатите следва да заплатят са само част от причините.** Те пораждат противодействието, информационното затъмняване, задълбочаването на противоречията, което дава право да именуваме състоянието в което се намираме днес **сатаносфера**, **сфера на сатаната.** Не напразно покойният президент на **Венецуела Уго Чавес пред Общото събрание на ООН заявява** „*Сатаната е вече при нас. Аз чувствам мириса на сяра.*" **Бедата обаче е, че той е отдавна при нас. Той е тук с ценностите на потребителското общество, с пренебрегването на принципите и законите на природата, с егоизма, корнукопията, с редица нови понятия като пропаднали държави, екологични бежанци, тероризъм, съвременно пиратство, управляван хаос, с увеличението на пропастта между най-бедни и най-богати, с масовите емигрантски вълни заливащи Европа...**

Какво се случва и накъде върви светът?

Сякаш скришно и тихомълком ни се налага друг, втори, сатанински път на развитие, на разрешаване на глобалните проблеми чрез унищожаване на излишните хора и държави и заграбване на техните територия и ресурси. Неразбираемо е мълчанието, последвало неотдавашната сатанинска декларация на популярен президент-кандидат за европейска интеграция: „Никакво семейно планиране. Размножавайте се." То не може да се тълкува по друг начин, освен като подготовка за завоюване на територии чрез демографска агресия.

Убеден съм, че преди да говорим за разрешаване на частните проблеми на устойчивото развитие следва за изберем **по кой път ще върви човечеството.** И този сакрален избор , за който малко се говори, но тихомълком ни се налага сатанинското решение, следва да се направи, **опирайки се на ценностите на хуманизма, изразявани с думата човечност, възможно най-съдържателната и благородна дума в българския език.** Този избор е пътят на устойчивото развитие.

Устойчивото развитие, за което се предлага **по-разбираемо и съдържателно понятие като устойчиво благоденствие може да овладее общественото съзнание чрез осмисляне на законите на природата, с които следва да живеем в съгласие, чрез по дълбоко познаване на обкръжаващия ни свят в неговата цялостност и взаимна обвързаност на съставните му части, чрез култивирането в съзнанието ни на нови ценности като справедливост, солидарност, достатъчност, алтруизъм, умереност, съпричастност.** За философското осмисляне на понятията, чрез които се характеризира У.Р., у нас работи един забележителен учен - проф. Орлин Загоров. Въз основа на изчерпателен анализ на историческото развитие на този въпрос във времето, търсенията на автора са в посока на философското осмисляне на категориите на У.Р., разглеждат **основните идеи за формирането в бъдеще на идеологията и светогледа на настоящите и бъдещите хора.**

У.Р. стимулира формулирането на нови принципи и разкриването на законите на природата и тяхното популяризиране, с които следва да се съобразяваме. Бари Комонер в „Затворения кръг: природа, човек и технологии" /1971 г./ формулира **четири закона на екологията: всичко е свързано едновременно със всичко; всичко трябва да намери място някъде; природата знае най-добре какво да се прави; всичко взето от природата рано или късно се заплаща.**

За възобновимите природни ресурси има граници на количеството на тяхното използване, които не могат значително да се превишават. **Матис Вакернагел** със сътрудници въведе понятието **екологична стъпка**, показващо **земната площ , която съответства на необходимата на живеещите при съществуващ жизнен стандарт хора на земята.** Изчисленията на екологичната стъпка показват, **че през 1980 година ние сме усвоили ресурсно напълно всичката площ на Земята и всяка година консумираме възобновими ресурси повече, отколкото се възпроизвеждат.** При запазване на днешните икономически показатели на човечеството **ще са необходими за живот през 2030 година ресурсите на две планети Земя.** Популярната в творчеството на **Рей Бредбъри римска сентенция „Quid pro quo"** (едната ръка мие другата, означаваща,

Вземаш, но и даваш, даваш, но и получаваш,

вземаш и връщаш) има дълбокия смисъл, че **нашият живот, природните блага не са ни подарък. Те са заем, който следва да се върща.** Тя намира съвременно звучане в постановката за **безплатните услуги на природата, които по стойност превишават брутния продукт на цялото човечество,** които следва да се заплащат.

Осъзнатото днес място на човека като една от съставните части на природата, като дете на Майката-Земя е противоположно с битуващото колонизаторско чувство на собственик на Земята с всичките й богатства. Нови постановки, родени от стремежа към У.Р., са въпросите за собствеността върху природата, за

равните права на поколенията,

за диференцираните отговорности, за съществуването на ограничения за растежа и тяхната количествена мярка - **екологичната стъпка.**

В многобройната литература по У.Р., която непрекъснато се обогатява с нови идеи, подходи, практики се разглеждат отделни проблеми, които внасят неустойчивост. Те са около 2000 на брой и непрекъснато се увеличават. **Негласно се приема, че човечеството върви по правилния път, което е измама.** Недостатъчно внимание се отделя на решаващия проблем - за избора на пътя –

устойчиво благоденствие, или триумфиращ в света неолиберален капитализъм

с присъщите му сатаносферни особености. Този решителен избор всяка страна и всеки отделен човек следва да направят.

Генералният път на реформи в постсоциалистическите държави , както неведнъж отбелязва великият хуманист В.А.Коптюг, е противоположен на пътя към света за У.Р. И решаващото условие за избора на правилния път е наличието у хората на качествата

екохуманизъм и човещина.

Тази мисъл пронизва изцяло разработките на проф. Орлин Загоров.

У.Р. с право се смята за нова парадигма на развитата човешка цивилизация. За нейна характерна черта се сочи **глобализацията и информационното общество**. Не по малко важно условие, а възможно и по съществено е замяната на приоритета на материалните ценности с приоритета на духовните. **За разлика от материалните, духовните ценности са неизчерпаеми и непрекъснато са умножават,** както чрез създаването на нови такива, така и чрез обогатяването на съществуващите създадени от предишните поколения.

Философското осмисляне на концепцията (идеята) за У.Р. и социалистическия обществен строй с провалилия се съветски модел, възвръщат достойнството и самочувствието на стотици милиони хора от три поколения, отдали живота си в служба на социалистическите идеали и усилията им да се построи справедливо социалистическо общества в Съветския съюз и социалистическите страни. Техните усилия не са били напразни. Много от ценностите на съветските хора са и ценности на У.Р. **Достатъчно е да цитираме първия пункт от Декларацията за околна среда и развитие - основния документ на РИО-92:** „*Грижата за хората е в основата на устойчивото развитие. Те имат право на здравословен и плодотворен живот в хармония с природата.*" Мисълта за социалистическата природа на У.Р. неуморно е изразявана от В.А. Коптюг и особено ярко звучи в последното му интервю, дадено един ден преди неговата кончина: „*Общо цивилизационната концепция за устойчиво развитие по своята същност е социалистическа... Русия по-добре от другите е подготвена да извърви този път... Манталитетът на обществото способства за приемането на тази концепция за развитие, и, въпреки че направихме много грешки, ние значително се придвижихме по социалистическия път. И ние следва да станем световни лидери по движението по този път... Много от вършеното сега ще се наложи да се разрушава в обратна посока.*"

У.Р. няма да се утвърди само по себе си. То ще изисква разностранни и постоянни усилия. С пълно основание **Ал Гор отбелязва, че** „*на самите благополучни нации ще е необходимо да изминат преходен период, който в някои отношения ще бъде даже по-мъчителен, отколкото за страните от третия свят поради причината, че много вкоренени техни представи ще бъдат разрушени.*" **Няма да мине без съпротива и желание на златния милиард за реши глобалните проблеми по утвърдения от векове начин, жертвайки живота на останалата част от човечеството, продължавайки неоколониализма и експлоатацията на природата и милиони хора. Въпросът за злото, за лъжепророците и лъжеучителите, които и днес все още триумфират в обществото чака своя изследовател.**

За спечления за идеите на У.Р. читател ще бъде полезно запознаването със социалния път на християнството, изразен от Албрехт Дюрер през XV век в интерпретацията на В.И. Вернадски в лично писмо от 29.01.1889 г. до съпругата му. **Става дума за анализа на християнството в знаменитата картина „Четиримата апостоли" на Албрехт Дюрер от 1526 г., съхранявана в старата Мюнхенска пинакотека.** Божествената истина на християнството се възприема и изразява чрез образите на всеки от апостолите Йоан, Петър, Павел и Марко по различен начин:

• Формулиране на божествената велика идея, изразяваща правилния божествен път на живота (Йоан).

• Нейно частично осмисляне и изразяване с понятия близки за възприемане от обществото (Петър).

• Създаване на политическа организация под знамето на идеята (Павел).

• Реализация чрез принуда, инквизиция и унищожаване на всичко, което не отговаря на нея (Марко).

Божествената велика идея за рай на Земята, за устойчиво развитие, за устойчиво благоденствие, ноосфера се осмисля философски и представя на обществото в разбираеми, дълбоко разтълкувани понятия в разработките на проф. Орлин Загоров; политическа реализация във вид на решения, декларации, конвенции, харти, планове за действие, пътни карти се осъществява от ООН и отделните държави; зачатъчни форми на реализация без ресурси и политическа воля чакат своето време, като все по ясно става, че всяко забавяне на реализацията увеличава цената, която човечеството ще заплати, а може да доведе също така и до необратима катастрофа.

Остава и до днес открит фундаменталният въпрос за средствата за осъществяването на идеята за устойчиво развитие. Финансовата обезпеченост, разбира се, е първото условие. В решенията на РИО-92 фигурира цифрата 0,7% от БВП на развитите държави, което практически не се изпълнява. Лестър Браун в последните си книги „План Б-2" и „Светът на ръба", сравнява изразходваните годишно средства за въоръжение и устойчиво развитие през 2009 г. в милиарди долари. Устойчивото развитие - 185, САЩ – военен бюджет 661, свят - военен бюджет 1552. Важна цифра привежда също така Мат Ричмънд в Преглед за 2011 г. в Състоянието на планетата на Уърлдуоч институт. Според оценка на програмата на ООН за околна среда за преминаването на световната икономика към устойчиво развитие е необходим само 2% от световния БВП.

Философията на устойчивото развитие утвърждава истината, че

алчността и стремежът за печалба не могат да бъдат движещата сила на човечеството,

че то може хармонично да се развива само въз основа на разума и морала. От тази постановка следва и вижданото за дълбоката пропаст между сложността на проблемите, стоящи и възникващи пред човечеството и интелектуалното равнище на управляващите го партийни босове и държавни бюрократи. Все по настоятелно стои въпросът за управлението на Земята от суперексперти с високи интелектуални качества и морал, който беше поставен и обоснован от Станислав Лем на Срещата на върха РИО-92.

У.Р. е нова идея за много хора не само в България. Неговата философия обаче формира отсъстващата оптимистична нагласа у хората по отношение на бъдещето на човечеството. Чрез нея светът би тръгнал към общество на устойчивото благоденствие не по принуда, а по убеждение; не с чувството за саможертва, а с вяра и решителност. И това в най-голяма степен е необходимо на мислещите хора в България. Светът на У.Р. може да бъде значително по-добър от този, в който ние живеем днес. Устойчивото благоденствие не е социална утопия, нито умозрителна идея. То е възможна за осъществяване вековна мечта на човечеството - породена от морала, всеотдайността, таланта, високия интелект, човещината, постоянството, самораздаването на многохиляден интелектуален елит на Земята. Този елит изгражда новата екохуманистична цивилизация на плещите на цялата духовна култура на човечеството. За българите и славяните като пасионарни народи това е векторът на светлината, на надеждата, която утвърждава пътя, истината и живота.

* Авторът е председател на сдружение „Устойчиво развитие"

Турция:

БАЙ ЕРДОГАН ПРАВИ ИЗБОРИ!

„Надежда всяка тука оставете!" Това отчайващо предупреждение, висящо в преддверието на Дантевия „Ад", след 24 юни 2018 г. би трябвало да кънти в ушите на всички, които са хранели илюзията, че Турция може да се демократизира и европеизира, докато там властва политическият ислямист Реджеп Тайип Ердоган. Преди седмица той спечели близо 53 % от гласовете на предсрочните президентски избори и още на първия тур си осигури безконтролно властване поне за през идните пет години. За тази цел той използва целия държавен ресурс, включително за купуване на гласовете на отделни социални групи като пенсионерите, на които подхвърли по 1000 лири за почерпка преди Байрама. **Другите кандидат-президенти можеха само да обещават.** Единствено Ердоган можеше да кацне с правителствения самолет на Третото летище на Истанбул, за да го открие тържествено. А с още един такъв президентски мандат той ще може да царува „*демократично*" чак до 2028 г. Но въпреки продължаващото извънредно положение (OHAL) и потъпкването на човешките права и свободата на медиите, **Ердоган получи поздравления от САЩ, Германия, Великобритания, Гърция, НАТО, Русия, Иран, Китай и дори от българския премиер Бойко Борисов, горещ негов застъпник пред ЕС.** Самият Ердоган с присъщата му „*скромност*", заяви, че Турция е дала урок по демокрация на Европа. Демокрация, от много по-висока проба в сравнение с тази на Запада.

Петко ПЕТКОВ

Наистина, в нито една страна от ЕС не биха се осмелили да арестуват наблюдатели на ОССЕ, или да държат в затвора някой кандидат за президент, представител на 20-милионно етническо малцинство. В „*демократична*" Турция обаче, единият от шестте кандидат-президенти, бившият съпредседател на прокюрдската Демократична партия на народите (ДПН) Селяхаттин Демирташ, провеждаше своята предизборна кампания чрез цензузирани медийни изявления от затвора в Одрин. И въпреки преследванията срещу него и активистите на ДПН, той и партията му се класираха трети, а в Югоизточна Турция позволиха на Ердоган и Партията на справедливостта и развитието (ПСР) да победят единствено в област Битлис. **Репресираната ДПН изпревари в надпреварата за Меджлиса „присъдружната" на режима Партия на националистическото действие (ПНД) на Девлет Бахчели,** която е наследница на „Сивите вълци".

Кандидатът за президент на Народнорепубликанската партия (НРП) и на сформирания около нея „Народен съюз" („Миллет иттифакъ") **Мухаррем Индже** спечели близо 31 % от гласовете на президентските избори, а споменатият съюз, в който освен НРП влязоха „Добра партия" на Мерал Акшенер и „Партия на благополучието" („Саадет партиси"), спечели изборите в областите Текирдаг, Чанаккале, Измир, Айдън, Мугла и Тунджели (бившият Дерсим).

Въпреки че от регистрираните в чужбина 3 023 206 избиратели, до урните отидоха едва 1 015 686 души, в някои страни се получиха неприятни за Ердоган резултати. Например в САЩ за Мухаррем Индже гласуваха 68,91 % от участвалите във вота избиратели при едва 17,66 % за Ердоган. Кандидатът на „Народния блок" беше предпочетен и от избирателите в страни като: **Албания** (49,07 % за Индже, срещу 37,99 % за Ердоган); **ОАЕ** (76,40 % за Индже, срещу едва 14,12 % за Ердоган); **Република България** (58,32 % за Индже срещу 25,44 % за Ердоган);

На стр. 4

От стр. 3

Турция:

БАЙ ЕРДОГАН ПРАВИ ИЗБОРИ!

Обединеното кралство Великобритания (51,82 % за Индже срещу 21,50 % за Ердоган); **Чехия** (70,05 % за Индже, срещу 10,98 % за Ердоган) и **КНР** (62,47 % за Индже, срещу 19,07 % за Ердоган).

Макар че при новата президентска система на управление в Турция парламентът се превръща в обикновена притурка към президентството, журналистът **Орхан Бурсалъ отбелязва**, че докато Ердоган се е борил за президентския пост, създадената от него ПСР е загубила парламентарното си мнозинство, намалявайки дори броя на своите истанбулски депутати с трима в сравнение с изборите от 1 ноември 2015 г. *„Изненадващите изборни резултати и загубата на ПСР"*, така е озаглавил своя коментар във в. „Джумхуриет" (25.06.2018).

Тунджа Бенгин също отбелязва парадокса в коментар, публикуван във в. „Миллиет" (25.06.2018) под заглавие *„Ердоган спечели, ПСР намаля"* (т.е., намали броя на своите депутати).

В действителност, разминаването в резултатите на кандидатите за президент и тези на партиите, които ги номинираха, не е характерно само за ПСР.

Мухаррем Индже също надхвърли с близо 8 пункта резултатите в парламентарните избори на своята НРП. Още повече, че с нейната листа в Меджлиса влязоха трима депутати от „Партията на благополучието", която не изкара нито един депутат със собствената си партийна листа.

Разпределението на местата в 600-членното Велико национално събрание на Турция (ВНСТ) е следното: ПСР – 295; НРП - 146; ДПН - 67; ПНД - 49; „Добра партия" - 43.

Дори някои от тези цифри да се променят след преразпределянето на гласовете за партии, които не влязоха в парламента, **зависимостта на ПСР от ПНД ще остане.** Без подкрепата на партията на Девлет Бахчели Ердоган няма да има такова парламентарно мнозинство, което да му позволи нови поправки в конституцията и дори прокарването на най-обикновени законопроекти.

Оказва се, че не ПСР носи на гърба си ПНД, а точно обратното. Какво ли ще поиска Девлет Бахчели от Ердоган срещу своите и на партията си услуги? И как у нас ДПС и ДОСТ ще обяснят противоречието между противопоставянето си срещу присъствието във властта на националистите от ОП, и премълчаването на факта, че в Турция много по-крайни националисти (ПНД) са коалиционни партньори на управляващата ПСР на президента-премиер Ердоган?! А той вече ще може да разпуска парламента, да съкращава броя на министерствата, да разкрива агенции, да назначава и освобождава министри, прокурори, съдии и ректори на университети... Остава само да насрочи един референдум, който да го направи пожизнен падишах и халиф.

Селфи за спомен с новоизбрания турски президент Реджеп Ердоган

На този фон парламентът ще служи повече като доказателство за привидната демократичност на едноличния режим и за общественото доверие, с което се ползва Ердоган.

Какви ще са последиците – за Турция, за региона, за Европа и света, от победата на Ердоган на извънредните президентски и парламентарни избори от 24 юни?

Първо, настъпващата икономическа катастрофа, която само беше забавена, не и предотвратена. **Знак за това е продължаващото обезценяване на турската лира, съпътствано от бягството на капитали,** покачването на безработицата, дефицитът и рязкото поскъпване на основни хранителни продукти като лук и картофи. Имайки в ръцете си цялата власт – законодателна, съдебна и изпълнителна, Ердоган ще продължи да управлява със старите калъпи, които само ще направи по-сурови. Той ще смазва с желязна ръка всяка критика и всяка проява на недоволство, представяйки ги като заговор на Фетхуллах Гюлен и *„терористите"* от ПКК. По време на предизборната кампания Ердоган обвини основната опозиционна партия и нейния председател Кемал Кълъчдароглу, че не само не са се противопоставили на опита за преврат на 15 юли 2016 г., ами били *„вътре в него"*. Така че след Селяхаттин Демирташ в затвора могат да се окажат и ръководителите на опозиционните НРП и „Добра партия". Защото те са и главните критици на падишаха и неговата фамилна диктатура.

Второ, заплахата с нова бежанска и мигрантска вълна ще продължи да бъде основният аргумент на Анкара при пазарлъците с Брюксел. Още повече, че в ЕС се отвори истинска пукнатина по повод намеренията на Меркел и Макрон да се разтоварят от нежелани мигранти, като ги джиросат на останалите страни членки. **Макрон дори призова за икономически санкции срещу онези страни от ЕС, които отказват да приемат бежанци и мигранти от вътрешността на Европа.** Въпреки декларациите на нашия премиер Борисов, че България в никакъв случай няма да приеме мигрантите, които са били регистрирани у нас преди да заминат за Западна Европа, празните центрове за настаняване на бежанци и нелегални мигранти у нас са истинско предизвикателство за Меркел и Макрон. Достатъчно е да заплашат България със спиране на еврофондовете и правителството ще клекне. Заканата на Борисов, че няма да допусне самолети, които да ни стоварят върнати от Западна Европа бежанци и мигранти, е за пред българските медии. Единственото, което той ще направи, е да апелира към ЕК час по-скоро да изплати на Ердоган обещаните 6 млрд. евро, за да държи бежанците на турска територия, или да ги върне в Сирия и Ирак. Нещо, което само ще изостри финансовите апетити на *„приятеля Тайпи"* и ще го накара да вдигне мизата. **„Гечерсе" („Ако мине"), гласи една турска мъдрост.**

Трето, Анкара ще втвърди тона и към своите съседи – от Ирак и Сирия, през Кипър и Гърция, до България, Македония и Сърбия. Доказа го заплашителната реч на Ердоган, произнесена от балкона на партийния център в Анкара вечерта след изборите. Понеже у нас ДПС се обвърза с кемалистката опозиция в Турция, от победата на Ердоган ще се опита да извлече дивиденти Лютви Местан с неговата партия ДОСТ. И съответно, турският посланик в София, който и без друго присъства на проявите на ДОСТ, ще упражни натиск върху българските власти в полза на тази турска агентура.

Четвърто, играейки на приятелство и сътрудничество с Путин, Ердоган ще продължи да насърчава татарския сепаратизъм в Крим и ще се опита да изнудва САЩ и НАТО. Той доказа това, закупувайки от Русия ЗРК С-400. След което, въпреки противопоставянето на някои сенатори, договори доставката от САЩ на **над 100 броя изстребители „F-35", първият от тях бе предаден на Турция на 21 юни т.г.** Няма вечни приятели, има вечни интереси!

Дали Западът ще се откаже от своите мераци да моделира Турция по свой образ и подобие? Едва ли, но временно ще бъде принуден да намали децибелите и да се пазари. Ако това не помогне, ЦРУ ще се опита да организира нова *„военна намеса"*, при която препъникамъкът Ердоган да бъде физически отстранен. Само че старите превратаджии в Турция вече ги няма и Ердоган може като нищо да управлява до 2028 г. Макар това да не зависи ни най-малко от България, управниците в София следва да си отговорят на един въпрос. А именно, дали за нас е по-добре да имаме за съсед страна, ръководена с желязна ръка от един ислямистки диктатор, или страна с демократично управление, но потънала в хаоса на гражданската война? Ще поживеем, ще видим. А засега в Турция, както пише **Айдън Енгин**, *„Политическият ислям спечели, демокрацията изгуби"* („Джумхуриет", 25.06.2018).

Кандидатът на НРП Мухаррем Индже призна поражението си и получи похвали от Ердоган заради призива към своите привърженици да не оспорват резултатите от изборите. Имайки предвид популистката, антитерористична, антикюрдска и милитаристична реторика на петимата кандидат-президенти (без Демирташ) по време на предизборната борба, стигам до заключението, че който и от тях да беше спечелил президентските избори, за кюрдите нямаше да настъпят по-добри времена.

Да не забравяме, че управлението на Ататюрк и Иньоню беше еднопартийно и също толкова диктаторско, колкото това на Ердоган. С тази разлика, че това беше светско и прозападно управление, при което ислямът беше поставен под железен похлупак.

Днес тенджерата се търкулна, но похлупакът се изгуби някъде по пътя.

"КУРСКИЯТ СБЛЪСЪК"

Съветски танк КВ-1 с лично име "Багратион", разрушен в населено място в хода на операция "Цитадела"

Ден първи

Гр. Курск, първите дни на юли 1943 г.: равнина, изпепеляваща жега, прах, фронтова линия, огънната във вид на издатина към немските позиции. И висящо във въздуха зловещо многодневно очакване, смразяващо душите на заровилите се в окопите войници от двете страни на фронта. Те вече добре знаят какво им предстои, но няма как да знаят, че през първата фаза на битката немците ще настъпват, а противникът им ще се отбранява, но във втората ще си сменят ролите. Не им е известно кога ще се започне тази битка, какво ще се случи през следващите дни, седмици, месеци и кой от тях ще остане на земята, а кой ще отиде в нея.

Дължината на фронта на бойните действия при Курската дъга е 550 км, което е 13 % от общата дължина на съветско-германския фронт. По-нататък за краткост той ще бъде наричан Източен фронт. Дълбочината на руската отбрана е 250–300 км. В нея са изградени 8 отбранителни линии. **Общата дължина на изкопаните и подготвени траншеи и окопи достига невероятните 9240 км.** Тактическата зона на съветската отбрана за първи път достига 15–20 км. Голяма роля в изгражданата отбрана играят минните полета – само в една от съветските армии са установени повече от 60 хиляди противопехотни и 70 хиляди противотанкови мини.

Върху сравнително неголяма площ около Курската дъга е съсредоточена огромна военна мощ – общата численост на немската и съветска групировки достига: 2 672 000 души; 29 000 оръдия и минохвърлачки; 6140 танка и щурмови оръдия; 4220 самолета. Това е повече от сражаващите се войски при Сталинград. Нито до, нито след юли 1943 г. такова мащабно сражение няма да има. То има характер на генерално сражение.

На северния фланг на Курската издатина немското настъпление се осъществява от 9-а армия на **генерал Валтер Модел**, която е част от групата армии „Център", командвана от **фелдмаршал фон Клуге**. Модел е любимец на фюрера, наричат го *„гений на отбраната"*, а немските фронтоваци му казват *„пожарникаря на фюрера"*, защото бива изпращан на критичните участъци за стабилизация на фронта.

Настъпателната операция на южния фланг се осъществява от 4-та танкова армия на генерал Херман Хот и групата „Кемпф", които са част от командването от фелдмаршала Ерих Манщайн група армии „Юг".

Двете немски групировки наброяват общо над 900 хиляди души и имат 10 хиляди оръдия и минохвърлачки, 2700 танка и щурмови оръдия и 2050 самолета. На фланговете двете групировки се подпомагат от други 20 немски дивизии, а във въздуха в тяхна помощ са съответно 4-та и 6-а въздушни флоти. Новата бойна техника – танковете T-V („Пантера") и T-VI („Тигър") и щурмовото оръдие „Фердинанд", както и самолетите „Фокс-Вулф-190-А" (FW-190-A) и Hs-129, са интегрирани към двете настъпателни групировки и увеличават силно тяхната ударна мощ.

Акад. Васил СГУРЕВ

Северният фланг се отбранява от съветския Централен фронт на генерал Константин Рокосовски, в чийто състав влизат 13-а, 48-ма, 60-а, 65-а и 79-а армии, 2-ра танкова армия, 9-и и 19-и отделни танкови корпуси – общо 42 пехотни дивизии, 4 танкови корпуса, 8 бригади и 3 укрепени района (УР). Позициите на фронта се защитават от 738 хиляди души, а от въздуха същият се прикрива от 16-а въздушна армия.

На южния фланг е дислоциран Воронежкият фронт с командващ генерал Николай Ватутин, в който са включени 38-ма, 40-а, 6-а гвардейска, 7-ма гвардейска, 69-а армии, 1-ва танкова армия, 35-и гвардейски пехотен корпус, 5-и и 2-ри танкови корпуси – общо 35 пехотни дивизии, 5 мото- и танкови корпуса и 6 бригади. **Личният състав на фронта наброява 534 700 души, а въздушното му прикритие се осъществява от 2-ра въздушна армия.**

Сумарно двата съветски фронта имат в състава си 77 дивизии, 9 корпуса, 14 бригади и 3 УР, с обща численост 1 272 700 души. Те притежават 19 хиляди оръдия и минохвърлачки, 3440 танка и самоходни артилерийски установки (САУ – щурмови оръдия по немска терминология), от които 2430 средни и тежки танкове, 2172 самолета. Освен това в техния тил е разгънат *„за застраховка"* резервният степен фронт с 500 000 души състав, 3400 оръдия и минохвърлачки и 1550 танка и САУ.

В Курската издатина са съредоточени 28 % от състава на Червената армия, 24 % от нейните оръдия и минохвърлачките, 46 % от танковете и САУ и 33 % от самолетите.

Ако се сравнят двете противникови групировки, то съветската надвишава немската: по хора – 1,42 пъти; по оръдия и минохвърлачки – 1,9 пъти; по танкове и САУ – 1,27 пъти; по самолети – 1,06 пъти. Не се спазва правилото настъпателната групировка да има по-голяма численост от отбраняващите се войски.

И така, картите са раздадени, окопите и инженерните съоръжения са подготвени, войниците са разположени в тях, оръжията пробвани и маскирани и всички чакат – кога?

Най-много нервничат, обзети от всякакви съмнения и предчувствия, командните инстанции – няма ясност: съветското Главно командване, на 2 юли, в два часа през нощта, изпраща шифрована директива № 30144 до командващите на шестте фронта – Централен, Воронежки, Югозападен, Южен, Брянски и Западен, в която им съобщава, че *„по получените сведения немците могат да преминат в настъпление на нашия фронт в периода от 3 до 6 юли"*. Във връзка с това се заповядва да се усили наблюдението над противника и войските да се приведат в готовност за отразяване на удара. От директивата става ясно, че три дни преди настъплението съветското командване няма ясност нито точно срещу кои фронтове ще се води офанзивата (в действителност само срещу два от тях – Централен и Воронежки), нито в кой ден и час тя ще започне, и което е твърде важно – конкретно кои участъци на двата фронта ще бъдат атакувани. Това ще стане ясно едва три часа преди самото настъпление.

От другата страна на фронта, на 4 юли 1943 г., се прочита обръщение на Хитлер към немските войници в навечерието на операцията „Цитадела", което гласи следното:

„Войници!

Днес вие започвате велико настъпателно сражение, което може да окаже решаващо влияние на изхода на войната като цяло.

С вашата победа, по-силно отколкото преди, ще се укрепи убеждението за несъстоятелността на всякакво съпротивление срещу немските въоръжени сили. Освен това ново жестоко поражение на руснаците още повече ще разколебае варата във възможността за успех на болшевизма, вече разклатена в много съединения на съветските въоръжени сили. Точно така, както и в последната голяма война, варата в тяхната победа, независимо от всичко, ще изчезне.

Руснаците имаха един или друг успех преди всичко с помощта на своите танкове.

Мои войници! Сега, най-после, ние имаме по-добри танкове, отколкото руснаците.

Техните, изглеждащи неизтощими човешки маси така са оредели в двегодишната борба, че те са принудени да мобилизират най-младите и старците. Нашата пехота, както винаги, в същата степен превъзхожда руската, както нашата артилерия, нашите изстребители на танковете, нашите танкисти, нашите сапьори и, разбира се, нашата авиация.

Могъщият удар, който ще настигне днес сутринта съветските армии, трябва да ги потресе до основа.

И вие сте длъжни да знаете, че от изхода на тази битка може да зависи всичко.

Аз, като войник, ясно разбирам какво изисквам от вас. В крайна сметка ние ще се сдобием с победата, колкото и жесток и тежък да е този или друг отделен бой.

Немската родина – вашите жени, дъщери и синове, сплотили се самоотвержено, срещат вражеските въздушни удари и при това неуморно се трудят в името на победата: те гледат с гореща надежда на вас, мои войници.

Адолф Хитлер

Тази заповед подлежи на унищожаване в щабовете на дивизиите."

(Източник: Дашичев В., Банкротство стратегии..., Т. 2, С. 422.)

В това обръщение има почти всичко: и надежда за голям успех, и вяра в качествата на новите немски танкове, и признание, че противникът все още вярва в своята победа, която предстои да загуби, и даже напомняне на войниците, че и фюрерът е бил като тях. А дали всички тези внушения ще им помогнат?

На южния фланг на дъгата, пред позициите на немската 4-та армия, има неутрална територия с контролирани от руснаците наблюдателни пунктове, които са нужни за настъплението. На 4-ти юли следобед те са атакувани от германците и голяма част от тях са превзети.

На стр. 6-7

От стр. 1

ЛИЧНАТА ИСТОРИЯ НА ПРОФЕСОР РИЧАРД УЛФ

Това е последното място на света, където бихте искали да пораснете. Бих предпочел даже да съм във ферма някъде в Монтана, отколкото да съм в предградията. Това е най-лошото място. Липсват му всички хубави неща от града и всички хубави неща от провинцията, просто е ужасно.

Често пътувахме с баща ми с влак от гарата на Ню Рошел до централната жп гара в Ню Йорк. Влакът минаваше през една част от квартала Харлем и тогава баща ми коментираше бедността на хората тук, състоянието на сградите и улиците. Харлем изглеждаше много по-различно от хубавите части на Ню Рошел. Да не говорим за централните части на Ню Йорк.

Баща ми обясняваше, че причината за това е огромната несправедливост, разяждаща американското общество като болест. Тя осъждаше хората, които виждахме от влака, да живеят по този начин и аз разсъждавах, доколкото можех... Женен съм за психотерапевт, така че съм обучен на самоанализ. Тогава се опитвах да разбера, насърчаван от баща ми, защо това е така. Задавах му въпроси и въпреки че не запомнях точните отговори, той ме насърчаваше. Беше доволен, че съм разбрал какво е казал и че искам да разбера още.

Ще прескоча напред и ще кажа, че може би оттогава прекарвам целия си живот в опити да разбера отговора на въпроса, който в най-общи линии е следният: защо някои хора са абсурдно богати, а други – абсурдно бедни? **Още в началото прозрях, че нещо тук не е наред. Неуместно е. Нечестно. Не е в реда на нещата.**

Когато отидох в колеж, - не много преди това, - някой някъде ми каза за Маркс и марксистите, които критикуват тази система и се опитват да отговорят на въпроса защо положението е такова. И наистина, те не го одобряваха и искаха да го променят. Така се запалих и аз. Първото политическо действие, в което съм участвал – държа да разберете колко съм особен (!), е свързано със семейна снимка. Сниман съм на гарата в Ню Рошел с табелка: *„Аз харесвам Айк"* – Айзенхауер.

Така че като се замислите, изминал съм доста дълъг път.

Та започнах да задавам въпроси. Но в колежа много бързо ми стана ясно, че интересът към Маркс не е желан, че не е приветстван, че е проява на лош вкус, който ми докарваше учителски погледи, каквито не исках да виждам. Исках да съм добър и успешен студент като всеки друг. Исках добри оценки, исках да уча нещата, които ми допадат и т.н.

Стана ясно, че ако искам да се занимавам с тези неща, ще трябва да го правя сам. Иначе трябваше да се откажа и да стана като всички останали. А аз това не можех да направя, защо ли, трудно ми беше да разбера, и продължих. Започнах да търся, с помощта на баща ми, хора, които искат да ме научат. Той ме свързваше с такива, имаше ги край Ню Йорк. **Особено важни за мен се оказаха двама мъже: Хари Магдоф и Пол Суизи.** Те бяха приятели на родителите ми. Хари и Пол са основатели на „Монтли ривю" и на цялата негова школа. **Преди да завърша колежа, знаех, че искам да уча тези неща. Тогава още не бях ги учил.**

Между другото, учих в Харвард. Споменавам го не по обичайната причина, по която други го правят, а за да кажа какво не ми дадоха там. Чух безброй истории за това как Харвард е отдаден на знанията, на обективните изследвания, на търсенето на истината... Чувах това безброй пъти. **Мястото кипи от себеизтъкване. Сякаш то е неговият двигател. Но станеше ли въпрос за знанието, което интересуваше мен, там не искаха да чуят и дума.**

По средата на ученето ми се записах в курс по икономика. Той обаче бе толкова отдалечен от въпросите, които ме вълнуваха - защо някои са богати, а други бедни, - че бях ужасен, че няма да намеря никога отговорите.

Между другото, заглавието на най-известната книга в икономиката „Богатството на народите" на Адам Смит, задава същия въпрос. Така че не беше нещо странно да ме вълнува въпросът, който е мотивирал и Адам Смит да търси неговия отговор. **Той също е искал да обясни защо някои народи са богати, а други бедни. Ами и аз исках да разбера същото!**

Но преподавателите по икономика в Харвард не се вълнуваха от това. Когато ги питах, отговаряха, че трябва да запиша курс по история, което значеше да отида другаде. **Приятен ден, значи, но някъде другаде, само не и тук.** Реших, че трябва да намеря някой, който да ме учи на Маркс, защото в колежа разбрах, че

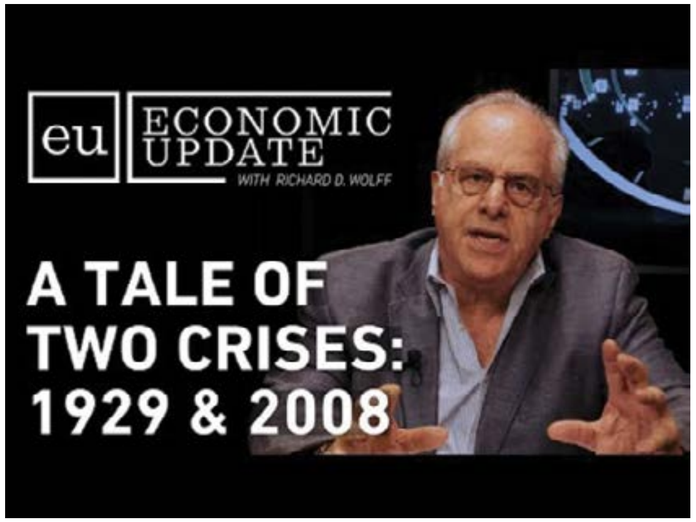

Маркс и марксизмът са...!

В библиотеката имаше много книги за марксизма. Много хора са смятали темата за интересна и са писали. Имаше множество трудове, и не само на английски, на много други езици също. **Аз растях, говорейки няколко езика, и затова имах достъп до тях. После разбрах нещо, което искам и вие да разберете. Когато тръгнах да търся някого, с когото да уча Маркс, много бързо разбрах, че няма такъв.** Нямаше. Това е. **Професорите ми го казаха буквално.** Търсих ли, търсих, докато не се върнах при Хари Магдоф и Пол Суизи и те ми казаха, че има човек, който е успял някак да се промъкне. Казваше се **Пол Баран, професор в университета Стандфорд, в Калифорния.** И реших да уча при него. Не че имах голям избор.

Тогава разбрах нещо много полезно: ако си ходил в Харвард и си се представил добре, е много по-лесно да отидеш навсякъде другаде. Когато реших, че искам да уча в Станфорд, бях приет без проблеми. Нещо повече, оказа се, че в много малкия елитен клуб, в който попаднах, обичат да награждават хората. Дадоха ми стипендията – и това много ще ви хареса, – на името на Хърбърт Хувър. **Така че пред вас стои станфордски стипендиант на Хърбърт Хувър.** Попитах какво включва стипендията и ми казаха, че се равнява на няколко хиляди долара, което ме накара да се ухиля. Попитах и какво е условието, за да ги получа. Оказа се, че веднъж годишно трябва да стоя до Хърбърт Хувър, който беше още жив тогава, да се здрависвам с него, а някакви хора да ни снимат, и толкова. **Понеже вече бях учил икономика реших, че това е добра сделка.** Съгласих се и постъпих в Станфорд за една година. Беше чудесно. **Научих много за икономическата теория на Маркс от Пол Баран, който беше прекрасен учител.**

Много се радвах, че другите студенти не искаха да го доближават. Имената на някои от тях – няма да ги кажа – са добре известни днес. Те вече бяха разбрали, както и аз, че не е добре да учиш при Пол Баран. Иначе ще ти дамгосат Маркс на челото и хората ще те избягват. **Така че Пол Баран бе само на мое разположение. Той ме учеше не само на икономическата теория на Маркс, но и да ценя хубавия коняк.** Често правехме и това. Чудесен период, който не продължи дълго.

На стр. 8-9

"КУРСКИЯТ СБЛЪСЪК"

Акад. Васил Сгурев е български учен, член на Българската академия на науките в областта на техническата кибернетика и изкуствения интелект. Член е на Европейския комитет по изкуствен интелект (ECCAI), на Американската асоциация по изкуствен интелект (AAAI), на международната организация за изследване на мозъка (IBRO), на групата по изкуствен интелект TC-12 към IFTP на Американския институт IEEE, на Санкт-Петербургската инженерна академия и на Нюйоркската академия на науките. Има отпечатани над 260 научни труда, от тях над 100 в чуждестранни издания, 10 монографии, 7 патента, 21 авторски свидетелства и др. Ръководител е на 23 международни научни проекта по роботика, техническа кибернетика, компютърна техника и др.

Най-новото му изследване - "Курският сблъсък" (2018 г.), излиза броени дни преди отбелязването на 75 години от битката при Курск (5 юли -23 август 1943 г.), която отбелязва историческия обрат по време на Втората световна война.

"Курският сблъсък" е прекрасно полиграфическо и книжовно постижение на изд. "Захари Стоянов". Премиерата на изследването се състоя на 27 юни, в градската библиотека „Пеньо Пенев", в Димитровград, където директорът на изд. „Захари Стоянов" Иван Гранитски представи книгата на акад. Сгурев, а специален гост на събитието бе акад. Георги Марков.

Курската битка, продължила от 5 юли до 23 август 1943 г., обикновено и коректно от историческа гледна точка, се разглежда като ключово събитие и прелом във Втората световна война, като водораздел между две различни фази на войната между Германия и СССР.

Курската битка се отбелязва в източниците на Райха като операция "Цитадела", и протича с невероятна интензивност, с нечовешко ожесточение и напрежение и от двете страни. Военни действия, непознати тогава нито на Източния фронт, нито във Втората световна война като цяло.

Ако се отчетат въвежданите резерви в този гигантски сблъсък от времето на Втората световна, общо от двете страни участват над 4 млн. души, 13 000 танка, 12 000 самолета. Това е доста повече дори от епичната Сталинградска битка.

Загубите, които търпят двете страни, са огромни - общо 1,37 млн. души, от които около 400 000 души - безвъзвратни (убити, пленени, безследно изчезнали).

След Курск Германия поема по пътя на пълния разгром - отстъпления, поражения, капитулация.

В такива интензивни сражения, както при Курск, от особено значение са уменията и професионализмът на участващия команден състав. На командирите се пада свръхзадачата да организират и маневрират с подходящи сили и структури, както и да вземат адекватни решения в условия на пределна неопределеност и риск.

Във всичките 18 очерка на книгата на акад. Сгурев е направен преглед не само на непосредствените сражения, но и на редица предшестващи събития, свързани със състоянието на военните икономики, въоръженията и типа на двете воюващи държави. В текстовете са цитирани немалък брой достоверни данни за числения състав и загубите на отделните бойни съединения, както и текстовете на важни архивни документи. Приложени са и кратки биографични данни за 20 военачалници, взели най-активно участие в курската битка - по 10 от всяка страна.

Това дава възможност на непредубедения читател сам да си направи изводи за разглежданите събития.

От стр. 5

"КУРСКИЯТ СБЛЪСЪК"

За останалите се водят боеве чак до другата сутрин, до началото на настъплението.

На северния фланг, през нощта срещу 5 юли 1943 г., група от 17 сапьори от немската 6-а пехотна дивизия разминират участък пред позициите на 15-а руска дивизия в района на селцето Верхнее Тягино. По същото време отряд от руски военни разузнавачи се връща от задание и се сблъсква със сапьорите. Пленен е и е предаден на руското командване немският сапьор Бруно Формел, който съобщава, че **немските войски са в пълна бойна готовност и на 5 юли, след артилерийска подготовка, в два часа през нощта по европейско време ще започнат настъпление към Курск.** С това той трайно влиза в историята – през следващите десетилетия и до наши дни почти няма книга за описваните събития, в която да не се споменава името на **Бруно Формел.**

На командния пункт на Централния фронт е неговият командващ генерал Рокосовски и представителят на Главното командване и заместник на Главнокомандващия на Червената армия маршал Георги Жуков. Той има за задача да координира, подпомага и надзирава дейността на командването на този фронт. Сталин го използва като *„кризисен мениджър"* – както биха казали в наши дни. По същото време аналогични функции във Воронежкия фронт изпълнява маршал Александър Василевски – началник на Генералния щаб на Червената армия.

Въз основа на съобщението на немския сапьор, Жуков и Рокосовски решават преди немското настъпление да се осъществи предварително планираната артилерийска контраподготовка на фронта пред 13-а армия на генерал Пухов. За изпълнението й са привлечени 507 оръдия с калибър 76 мм и повече, както и 460 минохвърлачки и 100 реактивни установки – при обща плътност 35,5 оръдия и минохвърлачки на 1 км от фронтовата линия. **На Централния фронт контраподготовката се провежда два пъти – в 2 часа и 10 минути с продължителност 20 минути, и в 4 часа и 35 минути, със същата продължителност.** Тя обаче не съумява да предотврати немското настъпление, поради недостатъчна плътност на артилерийския огън, слабото разузнаване в зоната на контраподготовката, преждевременното й провеждане, както и заради насочеността й срещу батареите, а не срещу живата сила на противника. Същата по това време е изтеглена назад и не е заела бойните си позиции.

По аналогичен начин е организирана и контраподготовката на Воронежкия фронт по тези негови участъци, където се очаква немското настъпление. Разликата е в това, че тя е насочена срещу пехотните части, които по това време са заели само частично бойните си позиции.

Има противоречиви мнения за ефективността от тези артилерийски контраподготовки, но няма данни те да са нанесли съществени загуби на подготвилите се за настъпление бойни части. И все пак, отбелязан е някакъв ущърб и в артилерията, и в пехотните части. Констатирано е, макар и малко по време, отлагане на офанзивата с оглед по-доброто организиране на първите удари.

Опитът на 2-ра и 17-а съветски въздушни армии да нанесат в нощта на 5 юли съвместен изпреварващ удар с около 250 самолета по обслужващите курската групировка немски летища, почти единодушно се оценява като несполучлив. Благодарение на радарните станции „Вюрцбург", с радиус на действие около 150 км, Луфтвафе навреме получава нужната информация, срещу съветските самолети са изпратени изтребители, немските самолети по летищата са излетели и внезапен удар не се получава.

Идва ред на немското настъпление срещу Курск.

На северния фланг артилерийските и авиационните удари срещу 13-а армия, и по-специално срещу нейната 15-а Сивашка дивизия, командвана от полковник Владимир Джанджгава, са изключително тежки. В тях, освен артилерията на срещуположната немска 6-а пехотна дивизия (командир генерал Х. Гросман), и на 505-и тежък танков батальон от T-VI („Тигри"), командван от майор Совано, участва и артилерия от резерва на Главното командване (РГК) и на танковите дивизии от втория ешелон. Активно действа и Луфтвафе, почти необезпокоявана от руски изстребители. След контраподготовката съветската артилерия действа както преди – по батареите, а не по пехотата от предния край. Поради некоординираност и неоперативност, съветската авиация започва активни бойни действия едва след 9,30 часа.

Немски екранирани танкове Pz.Kpfw. III в съветско село преди началото на операция "Цитадела"

Ударът срещу дивизията на Джанджгава е толкова силен, че отделни нейни части бързо са разбити, а други започват да отстъпват към втория ешелон на отбраната. Един от полковете е обкръжен, но през нощта успява да се присъедини към своите. Отбраната се поема от достатъчно устойчивата 6-а гвардейска пехотна дивизия, заела позиции – заедно с части от 15 дивизия, - във втория ешалон на отбраната.

Отстъплението на дивизията на Джанджгава създава критична ситуация на стика на 13-а и 70-а армия, чиято 132-ра дивизия започва бавно да отстъпва.

По посока на главния удар против Централния фронт германската страна съсредоточава до 500 танка и щурмови оръдия, а първи атакуват новите тежки танкове „Тигър", групирани по 15–20 машини. Зад всяка от тези групи се движат средни танкове, а след тях – пехота на бронетранспортьори. Тактиката е да се намерят слабите места в отбраната на противника, след което към тях масирано се насочва бронетехника и пехота.

Първият ден на битката е свързан със значителна активност на авиацията на двете страни. **При 1720 самолетоизлитания, загубите на 16-а авиационна армия на Руденко са твърде тежки – 98 самолета.** От тях са загубени 75 изстребители, което силно намалява мощта на изстребителните полкове. **Немската авиация осъществява 2088 самолетоизлитания, от които 647 са на пикиращите бомбардировачи „Юнкерс-87",** а 585 – на двумоторните щурмови самолети. Свалени са 21 германски самолета.

На стр. 8-9

ЛИЧНАТА ИСТОРИЯ НА ПРОФЕСОР РИЧАРД УЛФ

От стр. 7

Аз отидох през септември, а през следващия март, той получи сърдечен удар и почина. Да, беше ми тежко. Пол не беше много възрастен. Мисля, че не беше навършил 60 години. Да, сигурно е свързано и с марксизма. Всъщност много марксисти са умрели по-млади. Не искам да обидя някого, но след като той си отиде, с него изчезна и причината да искам да остана в Станфорд, макар да е много красиво място – Пало Алто, Калифорния. Ако сте били там, знаете, че изглежда като рай. Но не беше за мен и реших да завърша образованието си другаде. Бързо завърших магистратурата си, защото исках да си тръгна с нещо. **После открих, че дипломите от Харвард и Станфорд ти отварят повече врати от нормалното. Затова после отидох в Йейл.** Звучи като шега. Само че е вярно. Отидох в университета Йейл, където завърших докторската си степен.

- Каква беше темата на дисертацията Ви?

- Беше по икономика. Беше за колониалната икономика в Кения, Източна Африка. Исках да я озаглавя „Колониална икономика", но професорите ми не ми позволиха. Казаха, че идеологически заглавието не е неутрално. Професорите ми мислеха, че техните публикации са не само истинни, но и неутрални. Те живееха на някакво специално място. Та затова, ако потърсите дисертацията ми в Йейл, ще видите, че заглавието й е следното: *„Икономически аспекти на британската външна политика в Източна Африка"*. **Ето това е неутрално.** Споменаването на думата *„колониализъм"* вече говори за някаква предубеденост.

Докато завършвах докторската си степен в Йейл, от мен не се изискваше да прочета и една дума от трудовете на Маркс. До завършването на бакалавърската ми степен по история в Харвард също не изискваха от мен да прочета и една дума от Карл Маркс. Повечето ми учители, които питах насаме за учението на Маркс, искрено ми казваха, че те могат да ми го преподават, защото не го познават. Мисля, че ми казваха истината. **Идеологически изплашени и невежи – такива бяха в общи линии. Такава е нормата и до днес в повечето икономически факултети в Съединените щати.** Дори кризата от 2008 година не промени това. Всъщност дори подсили ефекта. Професията се държи все по-здраво за нещата, които ги направиха слепи за връхлитащата криза.

Много е важно да разберете, че живеете в страна, която над 50 години е отхвърляла всякакъв досег с марксизма. Всеки, който се е занимавал с него, е трябвало да го прави в свободното си време, за сметка на другите неща, които се очакват от него като студент или преподавател. Затова повечето не са го правили или са го правили малко.

Докато навлизах в нещата, установих, че ако преподавателите изобщо са чели нещо на Маркс, то най-много да е първи том на „Капиталът", който е голяма част от неговата дейност. Само че има още два тома, които също са интересни и в тях има много важни неща. Аз трябваше буквално да го открия сам. Понякога, ако имах късмет, с още двама-трима.

И знаете ли, че в парижките гимназии през 70-те години се преподаваше Карл Маркс и трите тома от „Капиталът"? Наистина. В онези години Франция е била съвсем различно място. Когато започнах да навлизам в материята, осъзнах, тъй като говоря френски от дете, защото баща ми е французин, че **тогава Франция е имала Клод Леви-Строс, Жан-Пол Сартр, Луи Алтюсер**... Мога да продължа до безкрайност. **Имало е бум на интелектуално творчество, в което марксизмът е играл главна роля при почти всички автори. Не е имало нищо подобно в англоговорящия свят.** „Ню лефт ривю", едно от основните леви английски списания, постоянно е превеждало френски материали, защото английската интелектуална мисъл е била – ще бъда мил! – по-ограничена... **Французите са били навсякъде, което е трудно за приемане от англичаните. Те искат французите да са дебели и повърхности, а самите те да са дълбокомислени. Но в онези години е било обратното, меко казано.**

Да, същият проблем го има и в САЩ. Та Маркс е изключен тук.

Ако изключиш цяла мисловна школа за над 50 години, това прецаква мисленето ти и те прави особен по определен начин. Защото премахваш критичния начин на мислене за света, в който живееш. Все едно да отидеш на училище и от всички да чуваш, че това е най-якото училище, което съществува, с най-добрите учители, които може да си представиш. След време тази едностранчивост те кара да повярваш. Отчаяно ще започнеш да търсиш някой, който да ти даде другата гледна точка, върху която да помислиш.

В икономиката не може така. Да се интересуваш от Маркс, значи, че вероятно си съветски шпионин. Да те нарочат за такъв в последните 50 години в САЩ, не е дотам приятно. Затова и хората са го избягвали.

Няколко думи за моите професори. Те бяха честно казано, страхливци. Няма друго правдоподобно обяснение. Повечето бяха наясно с тези неща. Израсли са през 30-те години, когато е можело да си ляв в Америка. Хора са писали и казали неща, достигайки в някаква степен до общественото съзнание. **Професорите ми или са го преживели, или родителите им са им разказвали. Знаели са, но също така са и разбирали, че марксизмът е нещо страшно, което няма да докоснат и с пръст.** И не са искали студентите да им го изтъкват. Много ясно ми го показаха това.

Спомням си една конкретна случка. Моят преподавател по макроикономика в Йейл ме повика в кабинета си. С удоволствие ще му кажа името – **Джеймс Тобин. По-късно той получи Нобелова награда по икономика.** Между другото, бе добър преподавател. Харесваше ми предмета, разговаряхме в час и се познавахме. Та той ме повика и ми каза в общи линии, че не е добре за мен да бъда политически активен, какъвто бях. Това бяха годините на движението срещу Виетнамската война. Каза, че ако продължавам, това ще навреди на кариерата ми. Че ще му бъде трудно да пише препоръчителни писма за мен. **В академичния свят получаваш работа, като някой те препоръча, а да те препоръча носител на Нобелова награда, е по-добре, отколкото да те препоръча чичо ти Хари.** Ясно го заяви. Между другото, смяташе, че ми прави услуга. Правеше го от добра воля. Но като излязох оттам, кокалчетата (на пръстите) ми чак бяха побелели... Исках да хвърля нещо през прозореца. Но не беше последният преподавател в Йейл, с когото водих такъв разговор...

Толкова зле беше положението. Затова американците не знаят много за Маркс. Вината не е тяхна, а на политическия лов на вещици, започнал малко след Втората световна война, имащ за цел да премахне лявото в Америка, принудило навремето Франклин Рузвелт да въведе „Новия курс".

Говоря за лявата коалиция между синдикати, две социалистически партии и една комунистическа партия. Заедно те променят Америка посред голямата депресия. Благодарение на тях днес имаме пенсии, обезщетения за безработица, минимална заплата и държавни работни места. Те са извоювани от лявото, което трябваше да бъде унищожено след войната, за да не може да води отново същите борби. И всичко случило се в страната след 1946-1947 г. е премахване на извоюваното тогава.

Г-н Трътмп е последният в дългия списък на републиканци и демократи, които участват в този тъжен спектакъл.

На стр. 10

Залезът на капитализма (фрагмент)

Ричард УЛФ

...През 70-те години историята на САЩ спира. Реалните заплати спират да нарастват и оттогава процесът вече не се възобнови. Това е фундаментална промяна за САЩ, с която повечето хора вероятно все още не са се примирили. Дали ще се откажат от културата на растящо консуматорство? Дали ще успеят да си кажат: *"Ще започна да измервам собственото си богатство и собствената си стойност като човек вече не чрез нарастващия стандарт на живот, а по някакъв друг начин*?" Ако нищо в това общество не ви помага да направите това - а тази задача би била трудна дори и при най-добрите обстоятелства, но ако няма помощ, и всъщност това е нашата ситуация, - населението няма да приеме да се откаже от нарастващото ниво на потребление. Вече няма заплати, за да консумира и трябва да намери друг начин.

Защо заплатите спират да растат?

Основно причините са четири.

Първо, зашеметяващият технически скок в САЩ, който позволи на бизнеса да замести работниците изключително бързо. Той се нарича "*компютър*". У нас, като се започне от 70-те, огромен брой хора загубват работата си, защото компютрите сега могат да произвеждат с един или двама работника това, което преди се е правело от стотици. Изведнъж бързо навлизащите компютри оставят много хора без работа, създавайки прекомерно предлагане на работна ръка в сравнение с търсенето.

Второ, в същото време американските предприятия през 70-те откриват, че благополучният за тях период е към края си. Този прекрасен период продължава 30 години след Втората световна война – от 1945 до 1975 г. Когато всички конкуренти на САЩ са унищожени от войната и САЩ е единствената страна в света, която не е воювала на територията си. САЩ е в състояние да произвежда за останалия свят, което и направихме. **Американските компании имат всичко за себе си. Нямат реални конкуренти. Но от 1970 г. европейските страни и Япония се възстановяват от войната и то по много специфичен начин.** Гледайки САЩ като доминираща страна в света, европейците и японците разбират, че ако ще възстановяват производствени фабрики, ще се изправят пред САЩ като конкурент. Трябва да произвеждат по-добре или по-евтино, или и двете, иначе нямат никакъв шанс. Американците са доминиращи. **И така всеки решава да конкурира Съединените щати, както и става. Останалата част на света се възстанови и американските предприятия откриха през 70-те, че са задминати от европейците и японците.** Американският бизнес заключи, и това е много важно, че ако не може да ги победи, е по-добре да се присъедини към тях. **Тогава започва този масивен износ на работни места. Американците затварят производствените мощности и ги преместват в чужбина. В момента, в който производството се изнася извън САЩ, хората губят работата си и положението, силата на трудещите се в САЩ се стопява...**

"КУРСКИЯТ СБЛЪСЪК"

От стр. 7

Оценката е, че без съществената помощ на бомбардировъчната авиация не биха се реализирали германските успехи през първия ден на битката.

Курската битка е свързана с дебюта на широко рекламираното щурмово оръдие „Фердинанд". За разминиране на минните полета се използват и радиоуправляеми танкетки „Боргвард" B-IV, чрез които се взривяват чрез радиоканал бойни заряди, които унищожават всички мини в радиус 40 м около тях. Независимо от това, недоразуменията са твърде много и скъпите и тежки „Фердинанди" търпят загуби основно от мини. Към 17 часа на 5 юли от 45 броя „Фердинанд" на 653-ти батальон, от мини и технически повреди са неизправни 33 броя, а боеспособни са останали само 12 „Фердинанд".

Немски участници в тези боеве отбелязват, че при предишни подобни тежки удари руските командири най-често изпадат в стрес и по радиостанциите започват да молят за подкрепления. Това при Курск не се наблюдава – стоят и се бият. Те посочват много добрата предварителна противотанкова подготовка на руската пехота – пропускат над себе си немските танкове, а след това отсичат атакуващата пехота и се бият с нея.

Бързият пробив в позициите на 15-а дивизия е неочакваност и за руското, и за немското командване. Съветската страна изпраща в бой значителни резерви от танкове и артилерия и след десет часа ожесточен бой оценя загубите на германците до 40 % от вкараните в пробива техни танкове. Поради това, след достигането на вторите армейски отбранителни рубежи, те не са в състояние да продължат настъплението до сутринта.

И тук пред командващия 9-а армия се открива възможност да опита да излезе на оперативен простор чрез вкарване в пробива на намиращите се във втория ешалон 2-ра и 9-а танкови дивизии. По-късно командирът на 6-а пехотна дивизия **генерал Хорст Гросман пише**: *„Батальонът от „Тиграте" далеч напред се сражаваше с вражеските танкове. Далеч пред фронта на дивизията се намираше възвишение, на което можеше да се наблюдава придвижването на руснаците. Ако в този момент дойдеха танковите дивизии, то вероятно Курск можеше да бъде взет; врагът беше застигнат изцяло объркан и слаб. Скъпоценното време, което врагът използва, за да хвърли напред своите резерви, беше изгубено*". **Същото мнение застъпва и генералът от танковите войски Валтер Неринг.** Но има и други мнения, в които се твърди, че през вечерта на 5 юли танковите дивизии са били хвърлени в бой, но са се натъкнали на силния втори ешелон на 13-а армия. Активни бойни действия през нощта не се водят.

Като цяло, през първия ден на офанзивата на северния фланг на Курската дъга германската армия осъществява пробив на фронт от 15 км и на дълбочина 7 км на участъка на 15-а и 81-ва дивизии на 13-а армия и достига границата Тросна – Протасово. За това заплаща със 100 изгорени и повредени танкове и 7200 души общи загуби (по американския историк С. Нютон). Командването на 9-а армия на Модел признава, че задачите за първия ден на офанзивата не са достигнати и заповядва на следващия ден да бъдат хвърлени в пробива значителни танкови и пехотни части от втория ешелон.

Война без пощада

В щаба на Рокосовски също цари огромно напрежение и силна обезпокоеност от развитието на събитията. Усилено се концентрират сили за контраудар, който предстои да се осъществи на втория ден – 6 юли. Предстоят и ярки драматични събития през следващите седем дни.

По същото време и на южния фланг на Курската дъга започват решителни сражения. Ударни части на 4-та танкова армия на генерал Херман Хот са двата корпуса – 48-ми танков, командван от генерал фон Кнобелсдорф (86 381 души; 553 танка; 21-ви, 25-и артилерийски дивизиона) и 2-ри СС-корпус на генерал Паул Хаусер (74 865 души; 451 танка; 18 артилерийски дивизиона). Съветската отбрана срещу тях се държи съответно от 67-ма гвардейска стрелкова дивизия на генерал И. Баксов и 52-ра гвардейска стрелкова дивизия на полковник И. Некрасов. Съставът на всяка от тях е 8000 души, 36 оръдия, 167 минохвъргачки и 48 противотанкови оръдия. **Допълнително дивизията на Некрасов е усилена с противотанков батальон, артилерийски полк, минохвъргачен полк, противотанкова бригада със 72 оръдия – всичко това на 14-километрова дължина на фронта.** Дивизията на Баксов е допълнително усилена с два притовотанкови артилерийски полка, полк от САУ, артилерийски полк, два минохвъргачни батальона, танков полк, противотанков полк. Дивизията на Некрасов е малко по-силна, но тя е разположена пред мощния корпус на Хаусер.

Корпусът на Кнобелсдорф изпитва по-големи затруднения, тъй като на 4 юли е принуден да воюва за височините пред основните съветски позиции – това разкрива и посоката на главния удар.

Двата корпуса започват офанзивата в 6 часа сутринта на 5 юли след мощна двучасова артилерийска подготовка. Началникът на щаба на 48-ми корпус **генерал Мелентин пише:** *„На 5 юли ние срещнахме ожесточено съпротивление и независимо от всички усилия на нашите войски, те не успяха да се придвижат напред. Пред дивизията „Велика Германия" се намираше блато, а по нейните плътни бойни редици водеше силен огън руската артилерия. Сапьорите не можеха да осигурят необходимите преправи, в резултат на което много танкове станаха жертва на съветската авиация – в това сражение руските летци, независимо от превъзходството във въздуха на немската авиация, проявяваха изключителна смелост.".*

Всичко това задържа 48-ми корпус и едва към 11 часа започва преминаването на танковете по изградените инженерни съоръжения. Към 17 часа са преминали само 45 танка от очакваните 300. Най-успешна е 11-а танкова дивизия, която, с помощта на пехотата и при активно използване на огнехвъргачни танкове, се придвижва напред на 8 километра в дълбочина на главната отбранителна зона на противника по посока на Черкаское. Боевете за това село се водят цяла нощ и то е превзето едва на другия ден сутринта.

По план 48-ми танков корпус в края на деня трябва да е превзел Обоян, но той е далеч от тази цел и продължава да *„изгризва"* отбраната на упорито съпротивляващите се съветски войски.

Настъпващият по на изток 2-ри СС-танков корпус има по-големи успехи – към 17,50 часа след ожесточен бой е превзет опорният пункт Биковка, през който преминава Обоянското шосе. Още едно усилие и корпусът на Хаусер достига втория армейски рубеж на отбраната, изразходвайки общо 17 часа от началото на офанзивата. Този успех на корпуса се дължи на известно подценяване от съветското командване на обоянското направление и късното изпращане на резерви към него, както и на твърде ефективната поддръжка от въздуха на Луфтвафе.

Както и на северния фланг, загубите на танкове и щурмови оръдия от мини са значителни. Общите загуби за 5 юли на немската 4-та танкова армия са най-големи за цялата битка – 2527 човека, от които 1047 души са от 2-ри СС-танков корпус.

За първия ден немската авиация осъществява 2387 самолетоизлитания при 1678 самолетоизлитания на съветската авиация. Командващият фронта Ватутин изпраща шифрограма, в която се жалва от неефективната въздушна подкрепа. Общо за този първи ден съветската авиация губи 159 самолета при 39 свалени самолета на Луфтвафе, т. е. съотношението е 1:4 в полза на немците. В боевете над Централния фронт това съотношение е 1:5.

Ватутин много бързо предусеща значителните опасности от пробивите на 4-та танкова армия и затова, както и Рокосовски на север, планира за 6 юли удар в основата на немските пробиви чрез подчинената му 1-ва танкова армия на генерал Катуков. Същият не е съгласен с такова решение, свързва се със Сталин (с когото е в добри лични отношения) и успява да го убеди, че е рано за такъв удар, който щял да доведе само до безсмислени загуби. Това ново решение се спуска *„отгоре"* на Ватутин. На Катуков все едно ще се наложи да влезе по-късно в такъв сблъсък, но при по-неизгодни условия. **Повечето историци считат, че предложеното от Ватутин решение е по-адекватно на реалната ситуация.**

Както и при 9-а армия на север, през първия ден на битката групата от армии на Манщайн осъществява пробиви, но среща ожесточена съпротива и не достига планираната дълбочина. Много сериозни проблеми и безпокойства се появяват и пред командването на Воронежкия фронт.

През следващите две седмици на двете воюващи страни ще се наложи да преодоляват огромни трудности и предизвикателства.

Като цяло, първият ден на Курската битка показва, че руските дивизии са добре подготвени и воюват упорито и достатъчно професионално. Това поражда и първите съмнения, че третата лятна немска офанзива няма да завърши така успешно, както първите две – през 1941 г. и 1942 г.

ДОПРЕТЕ ЧЕЛА

• 105 години от героичната гибел край Дойран на ген. Константин Каварналиев

През 2016 г. възстановката на взривения през 1966 г. в Македония паметник на полк. Каварналиев, с височина 7 метра, бе издигната в гр. Шумен - по инициатива на Божидар Димитров, директор на НИМ, и сдружение „Плиска".

Стоян ТАЧЕВ

Топлата вечер на 23 юни 1913 г. кипи битката за Дойран.

Малобройните български защитници на позицията устояват с твърдост на атаките на многократно превъзхождащите ги гръцки части. Артилерийският огън на противника коси редиците на българите, разорава плитките им окопи, буйната българска кръв напоява красивата земя около езерото, за да я направи свещена за всеки от нас за вечни времена.

Зад бойната линия, близо до брега на езерото, на земята е положен един български офицер – той е смъртно ранен, около него са малко на брой негови подчинени. Всички останали са в бойния ред на защитниците.

- Поручик Дуров! – отронва раненият.

– Слушам, господин полковник! - отзовава се млад адютант.

- Тръгни по пътя към София и дори да срещнеш един български войник, прати го, за да го туря в боя - нарежда раненият и отпуска глава.

Това са последните му думи.

Не след дълго сърцето на офицера спира да тупти завинаги. Присъстващите свалят шапки и казват Господнята молитва за душата на своя командир. **Неговото име е Константин Каварналиев - любим началник на своите войници, офицер с голямо българско сърце, бележита личност. Смъртта му го превръща във вечна легенда за българите, а героичните му подвизи хвърлят светлина върху пътя на тези чеда на нашия народ, които се посвещават на предана и безкористна служба на Отечеството.**

Полковник Каварналиев е един от плеядата светли синове на България,

които с ума, сърцето и волята си изграждат здравите основи на родната войска и подготвят бляскавите победи по бойните полета на войните за национално обединение.

Роден в красивия български град Шумен през 1866 година, Константин отрано е привлечен от военното поприще и е приет във Военното училище в София през 1882 година, а по случай Съединението е произведен в чин портупей-юнкер и е зачислен в Пети пехотен Дунавски полк. С полка си е включен в Източния отряд край турската граница. **Само на 19 години е, когато през 1885 година вероломното нападение на Сърбия над България го отвежда на бойното поле за първи път. Бойното му кръщение е на 2 ноември в боя при село Банкя, Трънско.**

Младият юнкер поема командването на трета рота на Пети пехотен Дунавски полк два дена по-късно, като се сражава храбро срещу враговете на Отечеството при Сливница, Драгоман и Пирот. Краят на войната го заварва като подпоручик.

След войната остава офицер в същия полк, като е върнат във Военното училище през 1887 г., за да довърши обучението си. **Там той учи заедно с плеяда славни млади мъже и бъдещи смели командири на българската войска. След положен изпит е изпратен в Генералщабната академия в Брюксел, а по-късно е прехвърлен да учи в Генералщабната академия в Торино, Италия.** Завършва през 1897 г. и е приведен като офицер във 2-ри артилерийски полк във Враца. През 1900 г. артилеристът става пехотинец - приведен е в Шеста пехотна Бдинска дивизия, където става командир на дружина в 35 пехотен Врачански полк, а след това е началник-щаб на Втора бригада на Бдинската дивизия.

През 1900 година се венчава за Елена Попова, дъщеря на известния русенец Стоил Попов, а през 1903 година се раждат двете им деца Веселина и Костадинка. Личното му щастие е съчетано и с израстване в службата - произведен е в чин майор през май 1900 г., а в чин подполковник - през 1904 г.

За по-малко от година през 1907 година е командир на 15-ти пехотен Ломски полк в Белоградчик, а след това е прехвърлен в Русе като началник-щаб на Пета пехотна Дунавска дивизия, малко по-късно е произведен в чин полковник.

Каварналиев завършва трети във випуска си през 1888 година и е назначен в 4-ти артилерийски полк, където служи до 1892 година.

Бързото му изкачване по служебната стълбица не е най-важно. **Константин Каварналиев е изключителен военен педагог и сърцевед, като не жали усилия да подготви добре своите войници и офицери за бъдещата война.** Воден от Суворовската максима *„Повече пот в учението, по-малко кръв в боя"*, като командир на Ломския полк избира ново, по-подходящо място за летния лагер на войниците. **Не се отделя от подчинените си при упражненията за нападателен бой, придвижване през пресечена местност, преминаване на река, отбранителен и нощен бой. С бащинска усмивка, но строг и сериозен, той прави разбори след всяко упражнение**, посочва добрите и лошите моменти на участниците.

Освен образцов офицер, той пише и издава книги и упътвания за тактическа подготовка на офицерите от артилерията и пехотата, като за основа му служи натрупания опит като щабен и строеви офицер.

Настъпва времето за борба за постигане на националния идеал. На 5 октомври 1912 г. България обявява война на Османската империя.

Пета пехотна Дунавска дивизия под командването на генерал Павел Христов и началник-щаб полковник Константин Каварналиев е в състава на Трета армия с командващ генерал Радко Димитриев. Дивизията се сражава геройски в битките за Лозенград и се проявява особено при Бунархисар. **На 15 октомври 1912 година Пета дивизия е изпратена без разузнаване в района на Бунархисар и приема срещен бой с многократно превъзхождащ противник.**

Оказва се, че това е невралгичен момент от войната - противниковите части са насочени в стика между българските Първа и Трета армии и разкъсването на фронта би довело до тежки загуби.

Генерал Христов заповядва на дивизията си да задържи позицията на всяка цена и тогава получава телеграма от генерал Димитриев *„Умрете с дивизията на място. Нито крачка назад. На добър час!"*, генерал Христов се усмихва - заповедта не е необходима. **Дунавци и техните командири удържат позицията с цената на много тежки загуби, с цената на много българска кръв. България излиза като победител от войната.**

През пролетта на 1913 г. полковник Каварналиев е назначен за командир на Трета бригада на Трета пехотна Балканска дивизия под командването на генерал Иван Сарафов. През май 1913 година бригадата е съсредоточена близо до Дойранското езеро. С настъплението на българските Втора и Четвърта армия е дадено началото на Междусъюзническата война.

Бригадата на Каварналиев настъпва към Гевгели и след кратък бой завзема моста на Вардар, а страничното бригадно прикритие осигурява Калиновското дефиле и пази фланга на другарите им от Втора бригада на полковник Рибаров, която защитава Кукуш.

Неравната битка при Калиновското дефиле се води три дни и коства много жертви на защитниците от Трета бригада. Един български полк срещу една гръцка дивизия - героични битки! Българите не губят битката при Калиново, а се изтеглят към Дойран след прекратяването на защитата на Кукуш.

Полковник Каварналиев е решен да задържи позицията, знаейки, че смъртта е близо. На 22 юни гръцката Десета дивизия превзема връх Хисар и надвисват опасно над десния фланг на Каварналиев, а други две дивизии напредват от Кукуш. Полковникът е спокоен, не трепва, не се поддава на емоции - идва момент, в който да покаже силата на своя дух. **Победа над противника е илюзия,**

единствената възможност - да се умре с чест.

Позицията при Дойран е набързо приготвена, артилерията е малко - само 6 батареи.

Гръцкото превъзходство в жива сила и артилерия е неколкократно, гръцката артилерия насочва унищожителния си огън срещу българските окопи. **Редовете на защитниците се топят, когато две дружини от Втора бригада на Бдинската дивизия се появяват на бойното поле и атакуват връх Хисар, спирайки вражеското настъпление.**

На следващия ден три гръцки дивизии настъпват стремително срещу Дойранската позиция, а гръцката артилерия открива убийствен огън по смелите балканци на Каварналиев. Поддръжки няма, всички са в бойния ред на бригадата.

Атаките на противника следват една след друга. Защитниците на Дойранската позиция се топят, артилерията разорава българските окопи.

За отстъпление никой не мисли,

всички се държат храбро, когато гъстите вериги на гръцката атака заплашват да залеят българите.

Виждайки опасността, Каварналиев излиза от командния си пункт и с думите

„Аз на грък гръб не давам"

с пушка в ръка повежда контраатака *„на нож"*.

Увлича останалите живи войници и офицери в безумно смело контранастъпление. Сякаш нови сили се вливат в жилите на малобройните дойрански защитници. Чуват се прегракнали викове *„Напред! След командира, момчета!"* и нашите войници се спускат след своя комендир.

Уплашени, гърците отстъпват и позицията е спасена.

От десния фланг на българските позиции се чува - *„Ура!"* и *„Шуми Марица"* - **това са 15 и 35 полкове от Бдинската дивизия, които пристигат на бойното поле и атакуват левофланговите части на гърците.** Натискът върху бригадата на Каварналиев е отслабен.

- Ранен сте, господин полковник! - възкликва един войник и сочи краката на Каварналиев. От десния крак на полковника се стича кръв. - *Да извикаме санитари!*

- Нищо ми няма, оставам с вас тук, млад! - отвръща Каварналиев.

Не след дълго идват санитари и установяват, че раната на командира е смъртоносна - прекъсната е важна артерия.

Верният син на България изпълнява докрай своя дълг и привечер умира от раните си край брега на Дойранското езеро. Погребан е в скромен, набързо приготвен гроб, сред свои войници.

Посмъртно е произведен в чин генерал-майор. През 1916 година командването на Девета пехотна Плевенска дивизия решава да издигне паметник на лобното място на Каварналиев, паметникът е открит с прочувствена реч от подполковник Борис Дрангов.

Ето какво пише големият български писател Стилиян Чилингиров,

обръщайки се към войниците от Единадесета пехотна Македонска дивизия, които също се прекланят пред подвига на Каварналиев на лобното му място:

„По-ниско главите! Допрете чела до тая земя, осветена с кръвта на славния герой. Той знае, че вие сте тук, той чува милата си родна реч, той се радва заедно с вас, че скъпата ви татковина е свободна, че не напразно се проля неговата кръв.

Вечная памет!"

Паметникът на доблестния герой е взривен през 1966 година от режима на Титова Югославия.

Отломките от красивия паметник и до днес лежат като тъжно доказателство, че не всички хора споделят Дебеляновото *„мъртвият не ни е враг"*.

Въпреки многократните молби на официалните български власти все още няма разрешение от властите в Република Македония за възстановяване на паметника.

Може би някой ден паметникът отново гордо ще се извисси над бреговете на Дойранското езеро и ще ни припомни онова дълбоко изстрадано, но толкова българско и Ботево *„Тоз, който падне в бой за свобода, той не умира"*.

14 юни 2017

https://bulgarianhistory.org

Гробът на полк. Каварналиев край Дойран

ЛИЧНАТА ИСТОРИЯ НА ПРОФЕСОР РИЧАРД УЛФ

От стр. 9

Ограничаването на университетите, за да не бъдат места, където да получаваме и други знания, е част от този план. Въпреки всичко, винаги има и винаги ще има места и моменти, където човек може да оцелее като критик марксист.

Седящият тук (на лекцията на проф. Улф) Бертел – дано не му навредя, – е професор в Нюйоркския университет. А преди това е бил преподавател и в други университети. Аз преподавам в Ню скуул, а в по-голямата част от живота си преподавах в Масачузетския университет в Амхърст. Преди това дори преподавах за малко в Йейл и в градския университет тук. Беше възможно! Дори в Масачузетския университет имах късмет да бъда нает точно за да преподавам икономическата теория на Маркс. Удивително!

Е, когато получих работата, ясно ми дадоха да разбера, че дипломите ми от Харвард, Станфорд и Йейл са изиграли известна *„малка"* роля. Бях нает на постоянен договор едва на 27 години. Преди въобще да започна да преподавам, им казах, че няма да отида, ако не получа постоянен договор. И ми дадоха. Та аз съм професор по икономическа теория на Маркс, който не трябва да се притеснява за работното си място. И преди това бях на такъв договор, затова знаех какво представлява. Та беше възможно. При определени обстоятелства, но беше възможно.

В Масачузетския университет бях в една интересна група – искам да добиете представа за положението – от няколко души, чиито имена може би знаете. Например Самюъл Боулс. Някой чувал ли е за него? Интересен човек. Баща му беше Честър Боулс – бивш губернатор на Кънектикът, близък приятел на Джон Кенеди и дълго време американски посланик в Индия. Синът му обаче беше станал радикал и беше избрал да учи икономика. Оттам се познавахме, защото не бяхме много такива. В групата влизаше и Хърб Гинтис, може би го знаете. Също и Рик Едуардс, и Стивън Резник, с когото работихме много. Бяхме тези петимата. Университетът искаше да наеме и петимата – нещо доста необичайно, защото обикновено се наемат хора един по един. **Искаха всички ни, защото целяха – не се шегувам - университетът да стане нещо като Бъркли, който е на западния бряг.** Буквално ни казаха, че искат да стане *„Бъркли на Изтока"*. А за да стане известен като Бъркли, му трябваха група радикали, с каквито е известен той. Затова искаха и петима ни, което беше добре за нас.

Един ден седнахме срещу трима декани и водихме преговори. На практика това си беше колективно договаряне. Казахме им, че трябва да наемат всички ни или никой нямаше да отиде. И ни наеха. Искахме да назначат четирима на постоянен трудов договор. Не включихме петия, защото още не беше написал докторската си дисертация, което е недопустимо в академичните среди.

Масачузетският университет е държавен, затова назначението ни трябваше да бъде одобрено и от губернатора на щата. Същата година, на церемонията по завършването на випуска, губернаторът е седял на една платформа – това е станало в Бостън, столицата на щата, – заедно с друг нобелов лауреат по икономика на име Пол Самюелсън, може да сте го чували. По време на цялата церемония той е обсъждал с губернатора колко е важно да не одобрява назначението на петима ни. Двамата не са знаели, че и други са чули разговора им, който след това ни предадоха. **Разбрахме, че имаме не повече от три дни, за да разпратим писма до най-големите имена в професията, за да се застъпят за нас срещу, опозицията на г-н Самюелсън.** По това време той преподаваше в Масачузетския технологичен институт. Една престижна институция.

- Има и написан един учебник.

- Да, много хора учат икономика по неговия учебник.

Успяхме да намерим няколко души за тези три дни – Кенет Ароу – може и сте го чували, също носител на Нобелова награда по икономика, Джон Кенет Гълбрайт и други. Те ни подкрепиха пред ректора на университета и губернатора и така получихме работата.

Представете си само колко усилия са това. В 99 процента от другите ситуации, в които хора като мен са имали някаква възможност, тя е била пресичана в зародиш.

Тази страна носи на плещите си един огромен интелектуален срам, пред който един ден ще трябва да се изправи. Ще трябва да отговаря за стореното на цяло едно поколение. Все едно да не ви научи как да карате колело, да плувате, да познавате часовника или друго основно умение.

Като народ тя не ни учи как да критикуваме икономиката и капитализма, системата, в която живеем. Това е унищожаване на човешките способности – все едно да умъртви една част от мозъка ни. Лишава ни от разбиране за личното ни икономическо положение, както и за положението на обществото като цяло.

Превод Илиян Станчев, 2018 г.

БЪЛГАРИЯ НАД ВСИЧКО!

ГЛАВЕН РЕДАКТОР
Минчо МИНЧЕВ

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ:
Проф. д. ик. н. Бончо АСЕНОВ
акад. Васил ГЮЗЕЛЕВ
Илияна ВЕЛЕВА (зам. главен редактор)
д-р инж. Марин БЕЛОЕВ
Проф. дфн Нако СТЕФАНОВ
акад. Николай ХАЙТОВ
ст.н.с. Румен ВОДЕНИЧАРОВ
Проф. д-р ист. н. Тодор МИШЕВ
Фотографии Борис Марков

АДРЕС НА РЕДАКЦИЯТА:
1000 София
ул. Пиротска №3
тел.: 02 985 23 07
тел./факс: 02 846-50-01
ИЗДАВА
"Втора Зора" ЕООД

Печат "Нюзпринт", София, ул. "Тинтява" 100

БАНКОВА СМЕТКА:
Уникредит Булбанк
IBAN BG43UNCR70001519963494
BIC
UNCRBGSF

Приемат се оригинали по стандарт 30 реда, 56 машинописни знака. Ръкописи не се рецензират и не се връщат.

Броят е приключен редакционно на 29.06. в 14 часа.

Хонорари се изплащат в сряда и четвъртък от 13 до 15 часа

ISSN 1310-8492

Президентът Румен Радев и писателят Петър Велчев по време на тържествената церемония
Снимка Валентин Николов

ВИСОКО ОТЛИЧИЕ ЗА ПИСАТЕЛЯ ПЕТЪР ВЕЛЧЕВ

На 25 юни т.г., на церемония в Гербовата зала, президентът на Република България Румен Радев връчи високи държавни отличия на творци и дейци на изкуството и културата. На първо място - отбелязваме писателя Петър Велчев, безценен автор и приятел на редакцията на „Нова Зора", добре познат и на нашата читателска публика.

Петър Велчев е добре известен и като поет, литературен историк, критик, стиховед и е сред големите български преводачи на поезия. Автор е на значими студии за творчеството на Константин Величков, Иван Вазов, Пею Яворов, Пенчо Славейков, Димчо Дебелянов, Гео Милев, Асен Разцветников, Никола Вапцаров, Атанас Далчев, Валери Петров. В негов превод до българската четяща публика достигат творби на редица испански, руски, немски, френски и латиноамерикански поети, между които Рилке, Гарсия Лорка, Пушкин, Лермонтов, Блок, Сесар Вайехо...

Петър Велчев е доктор по филология и старши научен сътрудник в Института за литература при БАН, където е бил научен секретар по международната дейност и ръководител на секция „Сравнително литературознание". **Той е и автор на академичния проект** „Преводна рецепция на европейските литератури в България". **Основоположник е в изследването на българо-испанските литературни отношения през 19-20 век** и е чел лекции по тази дисциплина в Софийския университет „Св. Климент Охридски".

Негови стихотворения са превеждани на руски, финландски, сръбски, арабски език. Петър Велчев е автор на статии и студии, публикувани в чужбина – в Полша, в списанията на Испанската кралска академия и на Мадридския университет, в издания на Академията на науките на бившия Съветския съюз.

Сред значимите му трудове е съставителството и на антологии на руската поезия, на перуанската поезия, на световния сонет и други.

Петър Велчев е сред основателите и отговорен секретар на издаваната от Българската академия на науките поредица „Сравнително литературознание", член е на редакционния съвет на сп. „Литературна мисъл", колумнист във в. „АБВ", а също и зам.-главен редактор на в. „Словото днес", орган на Съюза на българските писатели. **Член е на Съюза на българските писатели, на Международния ПЕН-център, на Съюза на журналистите, на Международната асоциация по компаративистика, член-учредител на Съюза на преводачите в България.**

Петър Велчев е кавалер на множество отличия, сред които: Национална награда за поезия „Димчо Дебелянов", Национална награда за литературна критика „Нешо Бончев", Награда на Съюза на преводачите и на посолствата на Латинска Америка в София, Награда за развитие на руско-българските културни връзки „Золотая муза", Награда на СБП за сатирична поезия, награда „Златно перо" на СБЖ..

Редакцията на в. „Нова Зора" поздравява автора и приятеля Петър Велчев с отличието. Убедени сме, че писателят ще получи и други високи признания за творческата си дейност, и очакваме нови негови творби на нашите страници!

Нека да напомним, че орденът „Св. Св. Кирил и Методий" е втори по старшинство в наградната система на Република България. Учреден е със „Закон за ордените и медалите на Република България" на 13 юни 2003 г., а награждаването с този орден е прерогатив на президента на Р България. Орденът може да се присъжда както на български, така и на чужди граждани за значим принос за развитието на културата, изкуството, образованието и науката. На церемонията по награждаването на 25 юни т.г. президентът Румен Радев връчи отличието и на оперната прима Стефка Евстатиева, на балетната изпълнителка, хореограф и педагог Калина Богоева, на актьорите Иван Иванов и Христо Мутафчиев, на композитора проф. Милко Коларов, на д-р Иван Ангелов, директор на народната библиотека "П. Р. Славейков" във Велико Търново, на Величка Велянова, дългогодишен директор на Националния учебен комплекс по култура с лицей за изучаване на италиански език Величка Велянова, режисьорката Адела Пеева.

ЗОРА

Сфинкс

Петър ВЕЛЧЕВ

Човекът смътно
на света се мярка:
и цар, и червей с царствени размери.
Уплашен смъртно,
на Смъртта е мярка,
ала не знае как да я отмери.

Човекът - скверна,
тривиална външност:
палто, обувки, бръчки, вратовръзка.
Самотна, нервна,
неразкрита същност,
която в свойта кръв ще се опръска.

Човекът зъзнещ,
гол върху везните
на равнодушно вечната природа.
Неспирно бързащ
в бързея на дните,
столетна мимолетност на Народа.

Човекът ласкав,
тъжен и досаден
във битки кротки и прегръдки бесни.
Двуостър, бляскав
като меч изваден,
да изковава Синове и Песни.

Човекът - хищно,
мършаво чудовище,
което смуче кръв и сълзи рони.
Безгрижно, пищно,
пеещо съкровище,
разграбвано от варварски погроми.

Човекът - вехта,
вехнеща торба,
изплетена от кости, сол и влага.
Човекът - крехка,
трепетна т в о р б а,
в която Господ семето си влага!

1990 г.

Книгата на Николай Стариков е с цена 14 лв. и може да се закупи от офиса на ул. "Пиротска" 3 в София, както и да се поръча с обикновен пощенски запис на стойност 16 лв. (14 лв. + 2 лв. за пощенската пратка), на адрес **София 1377, за Минчо Мънчев Минчев - до поискване**

ISSN 1310-8492